

YOSHLARNI ONGINI RIVOJLANTIRISHDA, TARBIYALASHDA TASVIRIY SAN'AT O'RNI

Yusupova Obidaxon Olimjon qizi

*Andijon davlat pedagogika institute Tasviriy san'at va muhandislik
grafikasi yo'nalishi 2- kurs 202-guruh talabasi*

E-mail: obidaxontuxtayeva@gmail.com

Annotatsiya: *Maqolamda yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasi, estetik didi va ijodiy tafakkurini rivojlantirishda tasviriy san'atning o'rni ilmiy jihatdan yoritilgan. Tasviriy san'atning yoshlar ongiga ta'siri, ularning dunyoqarashini kengaytirishdagi ahamiyati hamda ta'lim jarayonidagi pedagogik imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, san'at orqali yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *tasviriy san'at, estetik tarbiya, yoshlar tarbiyasi, ijodkorlik, tafakkur, ma'naviyat, pedagogika, san'at ta'limi, milliy qadriyatlar, ijodiy fikrlash.*

Kirish: Bugungi globallashuv davrida yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash, ularning ma'naviy dunyoqarashi va estetik tafakkurini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Shu jihatdan tasviriy san'at yoshlar ongini shakllantirishda muhim tarbiyaviy vosita sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Tasviriy san'at inson qalbiga estetik zavq bag'ishlaydi, go'zallikni his qilish qobiliyatini rivojlantiradi hamda yoshlarni ijodkorlikka undaydi. Tasviriy san'at orqali yoshlar atrof-muhitni chuqurroq anglashni, borliqdagi go'zallikni ko'ra bilishni va uni badiiy tasvirlashni o'rganadilar. Ayniqsa, rangtasvir, grafika va haykaltaroshlik kabi san'at turlari o'quvchilarning tasavvurini boyitib, mustaqil fikrlash va kuzatuvchanlik qobiliyatini rivojlantiradi⁹. Shu sababli tasviriy san'at ta'limi yoshlar ma'naviy tarbiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Tasviriy san'at nafaqat estetik didni shakllantiradi, balki yoshlarning ruhiy olamiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. San'at bilan shug'ullangan o'quvchilarda sabr-toqat, did, mas'uliyat va ijodiy yondashuv kabi sifatlar shakllanadi. Bundan tashqari, san'at yoshlarni milliy qadriyatlar va madaniy merosga hurmat ruhida tarbiyalaydi. Sharq miniatyura san'ati, xalq amaliy san'ati va milliy rangtasvir namunalari yosh avlod qalbida milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini mustahkamlaydi.

Ilmiy tadqiqotlarda ham tasviriy san'atning yoshlar tarbiyasidagi ahamiyatiga alohida e'tibor qaratilgan. M.S. Olimovich, I.X. Baxtiyorovich va Z.M. Shokirovning ilmiy ishida tasviriy san'atni o'qitish jarayonida yoshlarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish

⁹ Abdirasilov S.F. *Tasviriy san'at o'qitish metodikasi*. Toshkent, 2012.

masalalari tahlil qilingan¹⁰. Tadqiqotchilar san'atning shaxs kamolotidagi o'rnini muhim pedagogik omil sifatida baholaydilar.

Shuningdek, S.O. Mirzaevning ilmiy qarashlarida ijodiy faoliyatlar, ko'rgazmalar va amaliy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning san'atga qiziqishini oshirish mumkinligi ta'kidlangan¹¹. Bu esa yoshlarning estetik dunyoqarashini boyitish va ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishda tasviriy san'atning imkoniyatlari keng ekanligini ko'rsatadi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalar va zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish orqali tasviriy san'at darslarining samaradorligini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Chunki san'at ta'limi yoshlarning nafaqat badiiy qobiliyatini, balki ma'naviy-axloqiy fazilatlarini ham rivojlantiradi. Shu bois tasviriy san'atning yoshlar ongini rivojlantirish va tarbiyalashdagi o'rnini ilmiy jihatdan o'rganish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Adabiyot tahlili va metodologiyasi: Yoshlar ongini rivojlantirish va ularni ma'naviy-estetik ruhda tarbiyalashda tasviriy san'atning o'rnini yuzasidan ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Pedagogika, psixologiya va san'atshunoslik yo'nalishlaridagi ilmiy manbalarda tasviriy san'atning inson tafakkuri, estetik didi hamda ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishdagi ahamiyati keng yoritilgan. Ayniqsa, zamonaviy ta'lim tizimida san'at ta'limining shaxs kamolotiga ta'siri dolzarb ilmiy masala sifatida qaralmoqda¹².

Ilmiy manbalarda tasviriy san'atning yoshlar ongiga ta'siri ikki asosiy yo'nalishda tahlil qilinadi: birinchisi — estetik tarbiya vositasi sifatida, ikkinchisi esa ijodiy tafakkurni rivojlantiruvchi pedagogik omil sifatida. Tadqiqotchi olimlar M.S. Olimovich, I.X. Baxtiyorovich va Z.M. Shokirovna'larning ilmiy ishlarida tasviriy san'atni o'qitish jarayonida o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, tasavvur doirasi va ijodkorlik qobiliyatlari rivojlanishi ilmiy asoslangan¹³. Ularning fikricha, san'at darslari yoshlarning estetik didini shakllantirish bilan birga, ularda hayotiy voqelikka nisbatan badiiy munosabatni ham rivojlantiradi.

Shuningdek, S.O. Mirzaev tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda boshlang'ich ta'lim jarayonida ko'rgazmali vositalar, ijodiy mashg'ulotlar va amaliy faoliyatlarning o'quvchilar qiziqishini oshirishdagi o'rnini tahlil qilingan¹⁴. Olimning ta'kidlashicha, tasviriy san'at mashg'ulotlarini interfaol metodlar asosida tashkil etish yoshlarning

¹⁰ Olimovich, M. S., Baxtiyorovich, I. X., & Shokirovna, Z. M. (2020). *Problems of teaching fine arts and its history*. ACADEMICA: An International Multidisciplinary Research Journal, 10(4), 69.

¹¹ Mirzaev, S. O. *Methodology for Organizing Exhibitions and Creative Activities in Primary Schools*. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 13(12), 150–154.

¹² Hasanov R. *Tasviriy san'at va estetik tarbiya asoslari*. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.

¹³ Olimovich M.S., Baxtiyorovich I.X., Shokirovna Z.M. *Problems of Teaching Fine Arts and Its History // ACADEMICA: An International Multidisciplinary Research Journal*. – 2020. – Vol. 10(4). – P. 69–72.

¹⁴ Mirzaev S.O. *Methodology for Organizing Exhibitions and Creative Activities in Primary Schools // Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*. – 2023.

darslarga bo'lgan faolligini oshirib, ularning estetik tafakkurini boyitadi. Ayniqsa, ko'rgazmalar tashkil qilish, mustaqil ijodiy ishlar va guruhli faoliyatlar o'quvchilarda ijodiy erkinlikni shakllantiradi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, tasviriy san'at yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda ham muhim vosita hisoblanadi¹⁵. Sharq miniatyura san'ati, xalq amaliy bezak san'ati va milliy rangtasvir namunalariidan foydalanish orqali o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, vatanparvarlik va madaniy merosga sadoqat hissi shakllanadi. Shu sababli ko'plab pedagog olimlar tasviriy san'atni ma'naviy tarbiyaning muhim tarkibiy qismi sifatida baholaydilar.

Mazkur maqolani tayyorlash jarayonida pedagogik kuzatish, tahlil va qiyosiy o'rganish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida tasviriy san'atga oid ilmiy adabiyotlar, pedagogik maqolalar va zamonaviy metodik qo'llanmalar o'rganildi. Shuningdek, yoshlarning ijodiy faoliyati, estetik dunyoqarashi hamda san'atga bo'lgan qiziqishini aniqlash maqsadida nazariy va amaliy yondashuvlar tahlil qilindi.

Tadqiqot metodologiyasining asosini tizimli yondashuv tashkil etadi. Unda tasviriy san'atning yoshlar tarbiyasiga ta'siri pedagogik, psixologik va estetik jihatdan kompleks tarzda o'rganildi. Bundan tashqari, innovatsion pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlarning san'at ta'limidagi samaradorligi ham tahlil qilinib, ularning yoshlar ongini rivojlantirishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslandi¹⁶.

Natijada, tasviriy san'at yoshlarning ma'naviy-axloqiy kamoloti, estetik tafakkuri va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita ekanligi aniqlandi. Shu bilan birga, san'at ta'limini zamonaviy metodlar asosida tashkil etish yoshlarning ijodiy faolligini oshirish va ularni barkamol shaxs sifatida tarbiyalashda samarali omil bo'lib xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslab berildi.

Muhokama va natija: Bugungi kunda yoshlarni ma'naviy-axloqiy jihatdan barkamol etib tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan tasviriy san'at yoshlar ongini rivojlantirish, ularning estetik didini shakllantirish hamda ijodiy tafakkurini boyitishda muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'lmoqda¹⁷. Tadqiqotlar natijasiga ko'ra, tasviriy san'at bilan muntazam shug'ullangan o'quvchilarda mustaqil fikrlash, kuzatuvchanlik va ijodkorlik qobiliyatlari boshqa tengdoshlariga nisbatan yuqori darajada rivojlanadi¹⁸.

Muhokama jarayonida tasviriy san'atning yoshlar ruhiy olamiga ijobiy ta'siri ham alohida tahlil qilindi. San'at bilan shug'ullanish o'quvchilarda sabr-toqat, estetik did, mas'uliyat va go'zallikni his qilish kabi sifatlarni shakllantiradi. Ayniqsa, ranglar

¹⁵ Abdullayev N. San'at va ma'naviyat. – Toshkent: Fan, 2019.

¹⁶ Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2017.

¹⁷ Hasanov R. Tasviriy san'at va estetik tarbiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.

¹⁸ Olimovich M.S., Baxtiyorovich I.X., Shokirovna Z.M. Problems of Teaching Fine Arts and Its History // ACADEMICA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2020. – Vol. 10(4). – P. 69–72.

uyg'unligini anglash, tasvir kompozitsiyasini yaratish va badiiy tafakkur asosida ishlash jarayonlari yoshlarning emotsional dunyosini boyitadi¹⁹. Bu esa ularning hayotga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida tasviriy san'at darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligi ham kuzatildi. Guruhli ishlash, ijodiy topshiriqlar, ko'rgazmalar tashkil etish hamda amaliy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning darslarga qiziqishi ortishi aniqlandi²⁰. Ayniqsa, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanilgan mashg'ulotlar yoshlarning san'atga bo'lgan qiziqishini yanada kuchaytirishi ma'lum bo'ldi.

Muhokama natijalariga ko'ra, tasviriy san'at yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Xalq amaliy san'ati, miniatyura va milliy rangtasvir namunalari orqali yosh avlodda milliy g'urur, tarixiy merosga hurmat va vatanparvarlik tuyg'ulari shakllanadi²¹. Shu sababli tasviriy san'at darslarida milliy madaniyat namunalaridan keng foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, tasviriy san'at ta'limi yoshlarning estetik tafakkurini rivojlantirish bilan birga, ularning ma'naviy kamolotiga ham bevosita ta'sir qiladi. San'at orqali o'quvchilarda ijodiy fikrlash, erkin mushohada yuritish va atrof-muhitga estetik munosabat bildirish ko'nikmalari shakllanadi²². Bundan tashqari, tasviriy san'at mashg'ulotlari yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishda ham muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, olib borilgan tadqiqot natijalari tasviriy san'atning yoshlar ongini rivojlantirish va ularni har tomonlama barkamol shaxs etib tarbiyalashdagi o'rni beqiyos ekanligini ko'rsatdi. Shu bois ta'lim tizimida tasviriy san'at faniga bo'lgan e'tiborni kuchaytirish, zamonaviy pedagogik metodlarni keng joriy etish hamda ijodiy muhitni rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'at yoshlar ongini rivojlantirish, ularning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini boyitish hamda estetik didini shakllantirishda muhim tarbiyaviy vosita hisoblanadi. San'at orqali yosh avlod go'zallikni his qilish, borliqni badiiy idrok etish va mustaqil fikrlash ko'nikmalariga ega bo'ladi. Ayniqsa, tasviriy san'at mashg'ulotlari o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, kuzatuvchanligi va estetik dunyoqarashini rivojlantirishda katta ahamiyat kasb etadi²³.

¹⁹ Abdullayev N. San'at va ma'naviyat. – Toshkent: Fan, 2019.

²⁰ Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2017.

²¹ Mirzaev S.O. Methodology for Organizing Exhibitions and Creative Activities in Primary Schools // Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2023.

²² Olimovich M.S., Baxtiyorovich I.X., Shokirovna Z.M. Problems of Teaching Fine Arts and Its History // ACADEMICA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2020. – Vol. 10(4). – P. 69–72.

²³ Hasanov R. *Tasviriy san'at va estetik tarbiya asoslari*. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tasviriy san'at ta'limi yoshlarning nafaqat badiiy qobiliyatlarini, balki ularning sabr-toqat, mas'uliyat, did va ijodkorlik kabi shaxsiy sifatlarini ham shakllantiradi. Shu bilan birga, milliy san'at namunalaridan foydalanish yoshlarni milliy qadriyatlar, madaniy meros va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Bugungi zamonaviy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish tasviriy san'at darslarining samaradorligini yanada oshirmoqda. Bu esa yoshlarning darslarga bo'lgan qiziqishini kuchaytirib, ularning ijodiy faolligini rivojlantirishga imkon yaratadi.

Shuningdek, tasviriy san'at yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularni turli salbiy ta'sirlardan himoya qilish hamda ma'naviy barkamol inson sifatida voyaga yetishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli ta'lim muassasalarida tasviriy san'at faniga bo'lgan e'tiborni yanada kuchaytirish, zamonaviy o'qitish metodlarini keng qo'llash va yoshlarning ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Umuman olganda, tasviriy san'at yoshlarni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash, ularning ongini rivojlantirish va estetik madaniyatini shakllantirishda beqiyos ahamiyatga ega ekanligi ilmiy jihatdan asoslandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hasanov R. *Tasviriy san'at va estetik tarbiya asoslari*. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Olimovich M.S., Baxtiyorovich I.X., Shokirovna Z.M. *Problems of Teaching Fine Arts and Its History // ACADEMICA: An International Multidisciplinary Research Journal*. – 2020. – Vol. 10(4). – B. 69–72.
3. Mirzaev S.O. *Methodology for Organizing Exhibitions and Creative Activities in Primary Schools // Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*. – 2023.
4. Abdullayev N. *San'at va ma'naviyat*. – Toshkent: Fan, 2019.
5. Tolipov O'., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot*. – Toshkent: Fan, 2017.
6. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." *International Journal on Orange Technologies* 3.12 (2021): 211-216.
7. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." *INTERNATIONAL CONFERENCES*. Vol. 1. No. 11. 2022.
8. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA

MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.4 (2022): 70-81.

9. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.3 (2022): 288-296.

10. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."

11. "UMUM TA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." *Oriental Art and Culture*, Vol. 5, No. 6, 2024, pp. 65–69.

12. Khakimjanovch, I. M. A., & Abduqodirovna, A. M. Capabilities OF Computer Graphics. General Information About Graphic Programs. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 12(11), 114-117.

13. Mirzaev, S. O. Methodology for Organizing Exhibitions AND Creative Activities in Primary Schools. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 13(12), 150-154.

14. Ismonov, X. B., & Abduraimova, M. A. AUTOCAD DASTURIDA TUTASHMA BILAN ISHLASHNING MAQBUL USULLARI.

15. Ismonov, X., Rustamov, U., & Abduraimova, M. (2022). PERSPEKTIVA. PERSPEKTIV MASSHTABLAR. *Science and innovation*, 1(C6), 164-171.

16. Olimovich, M. S., Baxtiyorovich, I. X., & Shokirovna, Z. M. (2020). Problems of teaching fine arts and its history. ACADEMICA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL Учредители: Diva Enterprises Private Limited, 10(4), 69.

17. Mirzaev, S. O. Methodology for Organizing Exhibitions AND Creative Activities in Primary Schools. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 13(12), 150-154.

18. ОЛИМОВ, Л., МИРЗАЕВ, С., & ДАРМОНОВ, И. ТАСВИРИЙ САНЪАТ МУТАХАССИСЛИГИ ТАЛАБАЛАРИГА АДСОРБЦИЯ ҲОДИСАСИНИ ЎҚИТИШ. ИЛМИЙ ХАВАРНОМА. НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК Учредители: Андижанский государственный университет им. ЗМ Бабура, (3), 111-112.

19. Mirzayev, S. O. TASVIRIY SAN'AT DARSLARINI MAZMUNLI TASHKIL ETISHDA SINFDAN VA MAKTABDAN TASHQARI ISHLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH.